

nem érzi magát otthon a világban, a saját otthonában, az iskolában és a testében. A tréning második részének napjait egy interaktív és performatív kiállítás létrehozásával töltöttük. A kiállítás a megfogalmazott állítás (és számos kérdés) kibontását, illetve reakcióink és reflexióink plasztikus megjelenítését adta. Értelmezésünk és érzéseink is fontos szerepet játszottak az alkotásokban. Arra törekedtünk, hogy a művészeti formában történő fogalmazáson keresztül szubjektív képet mutassunk a témáról, ami ezzel együtt kollektív tapasztalattá sűrűsödik és teret ad a párbeszédre, inspirálja a cselekvést.

A kiállításra, amely a záró estére nyerte el végleges formáját, meghívtuk hazai kollégáinkat, barátainkat, hogy velük is megvitassuk az iskolai oktatás/nevelés kihívásait, és hogy megosszák tapasztalataikat, véleményüket. A vidám, inspirált hangulatban telt napok alatt még nem gondoltunk arra, hogy a projekt során hosszú időre megszűnik az élő találkozás lehetősége, és hogy a jóllét, az élet és a túlélés kérdéskörei ilyen mértékben újraértelmeződnek az elkövetkező hónapokban, a tanárokat érintő kihívások pedig eszkalálódnak és új térbe helyeződnek...

Résztevőink így reflektáltak a tréning végén a lezajlott folyamatra: videó – résztvevői reflexiók az alábbi internetes címen:

https://www.youtube.com/watch?v=GzGWZnX8GAc&feature=emb_title&ab_channel=NyitottK%C3%B6rTE

(A projektre visszatérünk, a szervezők ígérete szerint a beszámoló folytatása várható.)

Az ODE történetének tendenciái tíz elnök szubjektív nézőpontjából

Fekete Anikó

1989. november 2-án jött létre az Országos Diákszínjátszó Egyesület,³ melyet a Fővárosi Bíróság az 500-as sorszám alatt jegyzett be.

Az ODE létrehozásában tevékenyen részt vállalók – például az alakuló ülést megszervezők, az alapszabály tervezetét előkészítők – közül az alapítótagek közt szerepelt Breyer Zoltán, Illés Klára és Kaposi László.

Az egyesület eddigi elnökei:

1989-1992	Kaposi László
1992-1994	Illés Klára
1994-1998	Keresztúri József
1998-2002	Vidovszky György
2002-2004	Gyombolai Gábor
2004-2012	Golden Dániel Larikó
2012-2013	Hajós Zsuzsa
2013-2014	Farkas Atilla
2014-2017	Sárosi Gábor
2017-	Tóth Zoltán

³ Rövidítése: ODE

2019 novemberében az ODE vezetősége a szervezet 30. születésnapja alkalmából megrendezte az ODE Gála nevezetű eseményt – erre időzítette az egyesület a Jászay Tamás⁴ által az egykori ODE vezetőkkel folytatott beszélgetések alapján létrehozott interjúkötet bemutatóját: a kiadvány az *ODE 30 – a hazai diákszínjátszás harminc éve* címet kapta.⁵

A jubileumi időszakban mi mást tehetnénk, próbálunk összegezni. Ez a könyv is erre hivatott: az egykori elnökök gondolatain keresztül foglalkozik az egyesület harminc évének örömeivel, problémáival, fejlődési útjaival. A történelmi pontosságot nem kérhetjük számon az emlékezés perceiben, noha mindenki törekedett rá, mégis tudjuk, hogy az idő sokszor a markáns nézőpontokra is hatással lehet, így a visszagondolás pillanatai halványulhatnak.

„Tisztaban voltunk vele, hogy ennek a történetnek nem minden lapja fényes, de vallottuk, hogy a csak a szépre emlékező tisztelgés legalább annyira tét nélküli lenne, mint amennyire fölösleges a múltbeli sebek feltépeése.” – így fogalmaz Jászay Tamás, a könyv előszavában.

A következőkben a kötetben található interjúk alapján szeretném összefoglalni az elnökök által hangsúlyozott témaköröket, ezen belül a szervezeti, szakmai problémákat, ezt követően pedig a szubjektív vezetői gondolatokon keresztül megvizsgálni az ODE működésében fellelhető összefüggéseket.

Nem titok, hogy jelen összefoglaló szerzője is 20 éve érintett a diákszínjátszásban, 2013 óta pedig az egyesület életében elnökségi tagként vesz részt. Bár ő is objektivitásra törekszik, időnként mégis közbeszólhat személyes érintettsége. Igyekszik ennek árnyékát is elkerülni.

Remélem, az alábbi áttekintést követően az olvasó motivációt nyer az *ODE 30 – a hazai diákszínjátszás harminc éve* könyv alaposabb tanulmányozására, s az ODE-ről és a diákszínjátszásról való gondolkodásra is.

Egy hajóban utaztunk, ahol senki se akarta kitépni a kormányt a másik kezéből

Kaposi László,⁶ az ODE egykori alapítója, elnöke is volt. Az egyesület létrejötte előtti időszakban már számos fesztivál szervezését tudhatta maga mögött. A változásba vetett hittel hozták létre Illés Klárával⁷ és Breyer Zoltánnal⁸ az Országos Diákszínjátszó Egyesületet, hogy ne csupán két évente, hanem évi rendszerességgel tudjanak bemutatkozni a diákszínjátszó csoportok, s nem utolsósorban találkozási pontot biztosítsanak a csapatok számára, építve ezzel a korábbi hagyományokra. Persze ennek a születésnek a pályázattal rendszer átalakításához, megszűnéséhez is köze volt. Akkortájt kiváltképp sok művészeti szervezet jött létre, s több szakember is aktivizálni szeretne volna magát, erős tettvágy jellemezte ezt a közeget. A Magyar Drámapedagógiai Társaság⁹ szervezeti működése alapként szolgált az ODE elindításához.

Az ODE születésével egy időben a módszertani képzésekre való igény is felmerült: egy közös platform létrehozása, ahol segítséget kaphatnak a diákszínjátszó-rendezők, csoportvezetők pedagógiai, művészeti problémáik megvitatására, a továbblépés, fejlődés lehetőségeit szem előtt tartva. Így történhetett az is, hogy a találkozókön pezsgő szakmai beszélgetések zajlottak a diákok jelenlétével és bevonásával, mindenki érdeklődött, noha nem volt kötelező a megjelenés.

A korszak diákszínházi előadásait tekintve látható, hogy a *szerkesztett játék* szerepe az 1990-es években – a korábbiakhoz képest is – csökkent; egyre több *életjáték* készült, melyekben a diákok az előadás

⁴ Kritikus, a *Revizor Online* főszerkesztője.

⁵ *ODE 30 – a hazai diákszínjátszás harminc éve*. Az interjúkat készítette Jászay Tamás. Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest, 2019. Megjelent a Módszertani Füzetek sorozat 6. kiadványaként. Sorozatszerkesztő Golden Dániel

⁶ Az ODE alakulásakor a Gödöllői Művelődési Központ népművelője; rendező, drámatanár.

⁷ Az ODE alakulásakor a Budapesti Diákszínjátszó Bázis és a Pincészínház munkatársa; a későbbiekben is kulturális területen dolgozott a IX. kerületben és a fővárosnál.

⁸ Az ODE alakulásakor az Almássy Téri Szabadidőközpont népművelője volt. Színész, szinkronszínész, gyártásvezető (1963-2009).

⁹ Rövidítése: MDPT

témájában személyesen érintettek lehetnek; a *drámai és dramatizált szövegek* pedig továbbra is hangsúlyosan jelen voltak a találkozókön.

Az interjúból az is kiderül, hogy egy adott műhely/helyszín diákszínjátszását Kaposi László szerint ebben az időszakban a diákszínjátszó csoportvezető-rendező személye határozta meg. Kiemelkedő műhelyekként említésre kerülnek a Debrecenben, Gödöllőn, Pesten Sopronban, Szentesen működő diákszínházi közegek, ekkortájt a drámatagozatok még nem voltak olyan nagy mértékben jelen a találkozókön, mint manapság.

A választmányi működés jellegzetességére kitérve: a feladatok szétosztása adott volt, hiszen a vezetőségi tagok közül senki sem főállásban intézte az egyesület ügyeit.

A diákszínjátszó csoportok létezésének különbözőségére már ebben az időszakban is fény derült, a beszélgetés során Kaposi László úgy fogalmaz, hogy *műkedvelők* és *amatőrök* jelentek meg a fesztiválokön. A *műkedvelők* alapvetően a színházi formanyelvvel, a dramatikus szöveggel és az előadás által kínált problémával ismerkedtek, különösebb esztétikai vagy színházi koncepció hangsúlyozása nélkül. Ehhez képest az *amatőrök* színházi előadásában az átadni kívánt gondolat markánsabban jelent meg, színházesztétikai és rendezői elgondolásokat szem előtt tartva, már-már kőszínházi működést tükrözve működtek – az éves előadásszámban is.

A zsűri szempontjából olyan – a professzionális színházi környezetből érkező – szakembereket hívtak a találkozókra (pl. Nánay István,¹⁰ Ascher Tamás¹¹), akikkel bizony lehetett vitatkozni az értékelések során, s akik komolyan elmondták a látottakról alkotott szakmai véleményüket.

A szülői hozzáállásról az interjúban – az eltiltáson túl – kevés szó esett. Az iskolák ellenállása markánsabban került elő, hiszen a színjátszó, vagyis a deviáns, kreatív, lelkesedő diákok jelenléte az iskolában már Csokonai idejében is túlságosan kirívónak bizonyult – noha a fellépések tekintetében mégis csak sikereket hozó személyek ők. Nem lehetett ez másként az 1990-es években sem. Érdeemes figyelembe venni azokat az azóta művészeti pályán elhelyezkedő hírességeket, akik szintén diákszínjátszók voltak, s akik azóta is sokat tesznek a magyar kultúra továbbörökítéséért.

Az egyesület elnöki pozíciójának átadása azért vált szükségessé, mert választani kellett az ODE vezetése mellett egymásra tornyosuló sok szakmai tevékenység közül, de Kaposi László úgy véli, jó kezekben hagyta a szervezet továbbéltetését. Vágyképe a jövőre nézve: egy módszertani intézmény létrehozása.

Hagyományok nélkül kezdtünk el hagyományokat teremteni

Illés Klára, az ODE második elnökéként a lehetőségek teremtését – a diákszínjátszók számára – fontosnak tartotta, ezért komolyan vette a választmány és az egyesület életét aktívan segítőköt, hiszen ebben az összefogásban látta az igazi erőt. Sőt, rendkívül büszke rá, hogy kiemelten segíthette a diákszínjátszók közül elő-előtűnő diákválasztmányt is: Trencsényi Juditot,¹² Szeszák Szilviát,¹³ Hajós Zsuzsát.¹⁴ Úgy képzelné el a diákszínjátszást egy ideális világban, ahol a diákok aktivizálják magukat és nem a csoportvezetők generálják a folyamatokat.

Úgy tűnik, hogy ez a korszak pénzügyi szempontból biztonságosan telt az ODE életében, így arra is lehetett keretet fordítani, hogy a fesztiválok zsűrijébe továbbra is olyan kőszínházi kiválóságokat hívjanak, mint pl. Nánay István, Sándor L. István,¹⁵ Tóth Miklós,¹⁶ Bocsárdi László.¹⁷

¹⁰ Színikritikus

¹¹ Rendező

¹² Trencsényi Judit: Az Országos Diákszínjátszó Egyesület története (1989-1998), in Drámapedagógiai Magazin 2002.1. szám

¹³ Gyermekszínjátszó-rendező, drámapedagógus

¹⁴ Egykori diákszínjátszó, rendező, színész-drámatanár, író

¹⁵ Színikritikus

¹⁶ Egykori diákszínjátszó-rendező, rendező

¹⁷ Rendező

A csoportok esetenként nemcsak elismerő okleveleket vihettek haza, de pénzjutalomban is részesülhettek.

A műfaji sokszínűség továbbra is jellemezte ezt az időszakot: a nyitottság és a szabadság fogalmak még mindig foglalkoztatták a csoportokat, a színházesztétikai és koncepcionális kérdések ugyancsak kettőséget jelentettek. A zsűriben Nánay István mellett pl. Keleti István¹⁸ is remekelt, akiknek a véleményét fontosnak tartották a csoportok és igényelték a kritikát. Tétje volt a találkozóknak, Illés Klára is versenyként említi a fesztiválokat.

Ebből a beszélgetésből az is kiderül, hogy vélhetően mi az ODE mindenkori elnökének feladata: adminisztráció, pályázatírás, csapatösszefogás. Országos találkozók mellett nemzetközi fesztivált is szervezett az egyesület, ahova a határon túli magyarok is eljuthattak, miközben a táboroztatás is a tevékenységi körhöz tartozott. Videódokumentáció készíttetése alapvető volt.

A képzések szervezése, így a professzionális színház és a diákszínház „összehangolását” Illés Klára célként tűzte ki maga elé, ahogy hangsúlyozta, tudatosítani szeretne volna, ha valaki tényleg erre a pályára készül, milyen utat szükséges bejárnia. Csizmadia Tibor¹⁹ és Ascher Tamás is tartott kurzusokat. Az erős pedagógiai, nevelési céllal feltöltött pár év elégedettséggel töltötte el az egykori elnököt, nyugalommal és örömmel adta át a vezetést a következő vezetőnek.

A színházzal falakat lehet bontani

Keresztúri József²⁰ volt az ODE harmadik elnöke. Ebben az évben már mocorogtak a drámatagozatok, ő maga is a budapesti Vörösmarty Mihály Gimnáziumban tevékenykedett akkortájt. Az intézmény hátteret biztosíthatott a szervezet számára. Az egyesület tevékenységi körében már az átörökítés kifejezést használja, hiszen átvette a táboroztatást, a *Diákszínház*²¹ elnevezésű diákújságot, valamint a felmenő rendszerű fesztiválok lebonyolításával járó feladatokat.

Az anyagi juttatások megszerzése egyre nehezebbé vált, a pályázati rendszer szinte kiszámíthatatlan volt. Szó szerint menteni kellett a menthetőt. Az elnök feladatai továbbra is a pályázatírás és hangsúlyozottan az ODE vezetése társadalmi tevékenységként, fáradó, nehezedő lendülettel. Itt már a csoportok fesztiválokra történő eljutása is kérdésessé vált.

Am erényként megjelent, hogy a regionális találkozók helyszínein profi szervezők működtették a már kialakult fesztiválrendszert. Az előző időszakból már kiemelt képzések és tréningek korszaka sokat lendített a szakmai nívón. Ugyanakkor a korábban is említett *műkedvelők* és *amatőrök* közti ellentét csúcsosodni látszik. Feltűnik mindez azért is, mert a beszélgetésből kiderült, hogy a zsűrivélemények ekkortájt egyes esetekben sértődésre adtak okot, a szakmai értékelés témaköre inntől vált érzékeny területté. Ezt a feszültséget némiképp feloldhatta, hogy két fesztivált szerveztek, egyet a művészeti iskolásoknak és egyet a nem művészetisek számára, s az országos rendezvényen sokkal több csapat képviselhetette magát (20 helyett 40 csoport is megjelenhetett). Az előadások műfaját tekintve továbbra is meghatározó a *dramatikus szövegek* színpadra állítása, a diákok életére reagáló *életjátékok* megmutatása, hiszen mi másról beszélne nek legihitelesebben a színjátszók, mint magukról – merült fel ez a Novák Eszter²² által preferált gondolat is. Továbbra is fókuszban állt a kőszínházi szakemberek bevonása a diákszínházba. Az improvizációkból épülő előadások ekkortájt kezdtek nagyobb figyelmet kapni.

Keresztúri József meghatározó műhelyként említi Szentest, Debrecent, a budapesti Vörösmarty Mihály Gimnáziumot, Sopront, a váci Madách Gimnáziumot, a budapesti Pesti Barnabás Élelmiszeripari Szak-
középiskolát és Dombóvárt.

¹⁸ Rendező

¹⁹ Rendező

²⁰ Egykori diákszínház, diákszínház-rendező, a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium volt igazgatója

²¹ Pár számot megélt kiadvány, melyet a tagság írt és olvasott.

²² Rendező

A diákokból felnövekvő következő diákszínjátszó-rendező generáció egyre erőteljesebben jelenik meg, a kőszínházakba, művészeti egyetemekre egyre több olyan fiatal kerül, akik egykor diákszínjátszókként kezdtek. A közvélemény számára ellenben újra és újra be kellett bizonyítani, hogy a diákszínjátszásnak van létjogosultsága ebben a korszakban is.

Keresztúri József is fontosnak tartja az utánpótlásnevelést és a jólszervezettséget, s a diákszínjátszást kötelező tárgyként vezetné be az iskolákban.

Értelmet kapott az a szó, hogy pedagógia

Vidovszky György,²³ az ODE negyedik elnökeként a nemzetközi kapcsolatokat kiemelten kezelte vezetése során. Az interjúban hangsúlyozza, hogy az ODE elnök feladata csak látszólag pompás tevékenységek sora, valójában ez rengeteg társadalmi munkát jelent. Megfigyelte, hogy a folyamat során az egyesület életét segítő „háttérmunkások” személye mindig változik, élethelyzetüktől függően segítik a szervezetet, s kisvártatva átadják a munkát utódjaiknak.

A feladat ebben az időszakban is főként a fesztiválok megszervezése volt, az egyesület lehetőségeihez képest a szervezetfejlesztés, valamint a *Diákszínház* hírlevél éltetése. Még reggeli beszélgetős műsorban is helyet kapott a diákszínjátszás propagálása, hogy minél több emberhez eljusson, újra és újra magyarázva, hogy mit jelent az a szó, diákszínjátszás. Ilyen tévéműsorok voltak a *Gubancok*²⁴ vagy a *Szóba-zár*,²⁵ továbbá a *Pesti Est*ben is lehetett cikkezni a diákszínjátszásról. Tehát az ODE önmagáról nem csupán a tagság irányába, hanem a világ számára is kommunikált.

A beszélgetés során fény derült arra, hogy ezekben az években még mindig fontos, hogy a zsűriben neves színházi szakemberek helyezkedjenek el: Fodor Tamás,²⁶ ifj. Bagossy László,²⁷ Lukács Andor,²⁸ Csányi János²⁹ és Lengyel Pál³⁰ neve merült fel. Meghatározó lehetett, hogy elismert szaktekintélyek beszéltek diákszínjátszó munkáiról, professzionális és sokszor kegyetlenül őszinte elemzésekbe fogtak. Ez a feszültség esetenként komoly kellemetlenségeket szült az érzékeny lelkű csoportvezetőkben. A versenyjellegét próbálta a vezetőség enyhíteni, mégsem született erről konszenzus, még a díjazás elvetése is felmerült. A diákok örülnek, ha jutalmazták munkájukat, és természetesen nagyon el tudnak keseredni, ha a fontosabb okleveleket más csoportok kapják. Mindez a csoportvezető-rendezők munkáját is nehezítette.

Ekkor a művészeti és nem művészeti kategóriák ugyanúgy megmaradtak, tovább élesítve a két csoportosulás közti szakadékot. Ezekben az években az ODE rendezvényein az egyetemista színjátszás is kicsit összemósódott a diákszínjátszással.

Elmondható, hogy a fesztiválok támogatása pozitív helyzetbe került az állam által, így viszonylag könnyen lehetett forráshoz jutni. Új igényként merült fel a találkozók megfelelő helyszínének kiválasztása, a színházi körülmények megteremtése. Csurgó ilyen szempontból már biztos pontnak minősült.

Az előző elnökség idején az EDERED-del³¹ már felvette a kapcsolatot az ODE, Vidovszky György vezetésének idején pedig mindez kiteljesedni látszott.³² Az első ilyen jellegű, hazai szervezésű európai

²³ Rendező, drámapedagógus

²⁴ Gubancok (csintalan nyelv-csín-tan): 15 részből álló kommunikációval, nyelvhelyességgel, nyelvhasználattal foglalkozó tévéműsor Keresztúri József vezetésével.

²⁵ A Duna Televízió műsora 1997-98-ban.

²⁶ Rendező

²⁷ Rendező

²⁸ Színész, rendező

²⁹ Színész, rendező

³⁰ Rendező

³¹ EDERED (European Drama Encounters) – nemzetközi nonprofit szervezet, amely gyerekekkel és fiatalokkal folytat interkulturális tevékenységet. Alapítói közt volt Josef Hollos, magyar származású osztrák drámatanár (aki megalakulásától fogva a Magyar Drámapedagógiai Társaság tiszteletbeli elnöke).

³² Büszkén mesélte azt is, hogy egy írországi EDERED-en ismerte meg feleségét.

találkozó is megrendezésre került, kisebb-nagyobb zökkenőkkel, de ezáltal a nemzetközi köztudatba is bekerült a magyar diákszínjátszás híre.

Úgy tűnik, az egyesület megérett rá, hogy rajta keresztül a diákszínjátszás fogalmát tudatosan kezdjék boncolgatni, arról a különbségről értekezni, miben hasonlít/különbözik a kőszínháztól: kísérletező, sokszor szemtelenül merész.

Az iskola feladatát végezzük el kicsiben

Gyombolai Gábor³³ idején az „odézás” már fogalommá vált. Ő volt az ODE ötödik elnöke. Ebben az időszakban a fesztiválok fejlesztése előtérbe került, fontos szempont volt, hogy miként lehet tartalmas programot ajánlani ennek a közegnek. Így az előadások mellett koncerteket, improvizációs programokat/versenyeket szerveztek vagy épp a produkciók közt hosszabb szünetek tartottak a spontán beszélgetések kialakulásáért. Egyre tudatosabb formát öltött ez a terület is, s végre verbalizáltak egy régi problémát: versenyről beszélünk vagy művészeti találkozóról. Az akkori választmány célja még mindig az volt, hogy a fesztivál versenyjellegét csökkentse. Az előző konfliktusból is adódott egy újabb nehézség felfedezése, miszerint a csoportok motivációját is életben kell tartani, ezáltal a régiókat is szükséges erősíteni. Egy-egy csapat az országos rendezvényeken az élményszerzés mellett rengeteget tanult, mely a következő évekre pl. a csoportkohézió szempontjából is meghatározó lehetett. Így próbáltak arányosítani a továbbjutó csapatok mennyiségében. A fesztiválok csurgói bázisa ekkor került át Dombóvárra. Míg előtte kevesebb zökkenővel lehetett pénzhez jutni, Gyombolai Gábor elmondja, hogy abban a korszakban elzárták a pénzcseppeket, nem volt automatikus, hogy a diákszínjátszást támogatják.

A korábbi hagyomány kicsit elhalványult, de most újra elkezdtek szervezni az ODE-tábort, ahol már a diákszínjátszásból „felnőtt” szakemberek tartottak foglalkozásokat, köztük Hajós Zsuzsa és Perényi Balázs³⁴ is.

Az ODE egyik nehéz korszaka volt ez, hiszen a korábban alulról jövő kezdeményezésekből kialakultak a hagyományok, melyekbe az újabb generációk belecsöppentek, így az a fajta „mi-tudat”, ami korábban az egyesületet jellemezte, emlék maradt csupán. A tagsági aktivitás csökkenni látszott, miközben olyan diákszínjátszó-rendező nevek kerülnek elő ebben az interjúban, akik azóta is ennek a szakmának jeles képviselői: Vidovszky György, Perényi Balázs, Sereglei András,³⁵ Lukács László,³⁶ Egervári György,³⁷ Keserű Imre,³⁸ Dózsa Erzsébet,³⁹ Szebeni Zoltán,⁴⁰ Szurmik Zoltán,⁴¹ Matos Ibolya.⁴²

A diákszínjátszás definíciója tovább formálódik: *értelmi, érzelmi életre nevelő tevékenység*, a személyiségfejlesztés továbbra is célja, s egy megjelenési formája, hogy esztétikai minőséget is képvisel. Gyombolai Gábor tehát a pedagógiai szempontokat helyezte előtérbe, bízva az autonóm emberek közösségében.

Folyamatosan újra fel kellett fedezni a körülöttünk lévő világot

Golden Dániel az ODE hatodik elnöke volt, elődeihez képest az eddigi leghosszabban – hat évig – betöltve ezt a pozíciót. Nagyon komoly elképzelései voltak, miután átvette a vezetést Gyombolai Gábortól és Teledgy Balázstól: nagyon tudatosan a konkrét szervezetfejlesztést tűzte ki céljául, preferálva a munkamegosztást.

³³ Egykori diákszínjátszó, rendező, színész-drámatanár, drámapedagógus

³⁴ Egykori diákszínjátszó, rendező, drámapedagógus

³⁵ Egykori diákszínjátszó, rendező, színész-drámatanár, drámapedagógus

³⁶ Drámapedagógus, rendező

³⁷ Egykori diákszínjátszó, diákszínjátszó-rendező, dráma- és színházpedagógus

³⁸ Egykor Paál Istvánnál volt egyetemi színjátszó, rendező, drámapedagógus

³⁹ Egykor Paál Istvánnál volt egyetemi színjátszó, drámapedagógus

⁴⁰ Egykori diákszínjátszó, diákszínjátszó-rendező

⁴¹ Diákszínjátszó-rendező, drámapedagógus, a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium intézményvezetője

⁴² Egykori diákszínjátszó, diákszínjátszó-rendező, drámapedagógus

Az akkori választmányra maradt fesztiválhagyományból nehéz volt kitörni, kiváltképp abból a sűrű időszakból, amit a fesztiválszervezés, lebonyolítás és utómunka jelentett. Ez hosszútávon a humánerőforrást is amortizálja.

Maga a szervezet irányításának átvételét is a tudatosság övezte, ahogy a vezetés továbbadása is (Hajós Zsuzsa számára) a folytonosságot, utánpótlás nevelést jelentette. A tudásátadás is hangsúlyos volt Golden Dánielnek és később, mint felügyelőbizottsági tag még hat évig nyomon követte és segítette az ODE munkáját.

A problémák ismét egy kicsit másként jelentkeztek, hiszen a változó tagság nem a biztos bázist, az állandóságot jelentette, valamint a szponzorokat sem lehetett megtalálni, mert az ODE nem tudott „látványos kirakatot” felmutatni.

Bizony, eljött az idő, amikor a jócskán felgyülemelő adminisztrációs ügyeket rendbe kellett tenni, mert a pályázati forrásoknak mindez előfeltétele volt, kiderült, hogy ez még mindig az elnökre mért feladatok egyike. A tagság inaktivitása ebben az időszakban is látszik. Ekkor már „szigetekről” beszélhetünk, műhelyekről, meghatározó helyszínekről és diákszínházi szakemberekről.

Fontos előrelépésnek tekinthető, hogy sikerült megteremteni egy félállásnyi pozíciót azért, hogy az ODE ügyeiért dolgozók közül legalább egy ember anyagilag is megbecsült lehessen. A feladatkörök létrehozása és a hozzárendelt felelősök segítettek abban, hogy a munkamegosztás és a feladatellátás gördülékenyebben menjen. A régiós aktivitás ellenben nagyon kiegyenlítetlennek bizonyult, ami a későbbiekre nézve se volt túl biztató.

A rendszerezésben meghatározott széles feladatkörök közé tartozott: kommunikáció, szerkesztői feladatok a műsorfüzetek kapcsán, képzés jellegű események, fesztiválrendszer átláthatósága, belső pályázati rendszer a megfelelő regionális és országos találkozók lebonyolítására. Az időnként előbukkanó gondok mellett ismét színessé vált az ODE élete. A kapcsolati tőke segítette a forrásokhoz vezető utak megtalálását.

Az első honlap is életre kelt diakszinhaz.hu címmel.

A zsűrizés, értékelés kérdése szintén az öröklött problémák körébe tartozott, a kvótarendszer felállítása segített ennek enyhítésében, de a versenyszellem kiirtása még így sem sikerült. Az értékelő szakemberek szavai sokat jelentettek a csoportvezetők számára, így az ez irányú érzékenység továbbra is fennállt.

Minden úgy van, ahogy lehet

Hajós Zsuzsa, az ODE hetedik elnöke rövid ideig töltötte be ezt a pozíciót, ám mire vezetői szerepbe került, már rég a szervezet aktívan tevékenykedő tagja volt. Diákként is megérintette az „odézás” szele, pontosan tudta tehát, vezetőként milyen feladatokat vállal magára.

A vele való beszélgetés során ismét felmerült a tagság folyamatos cserélődése mint olyan tény, egyben probléma, amin soha nem lehet változtatni. Hajós Zsuzsa szerint leginkább konkrét feladatokkal kell ellátni az önmagukat aktivizáló diákokat.

Azt a problémát viszont lehet és kell is feloldani, hogy az elnök és vele együtt a vezetőség is sokadik állásaként végzi a munkáját az ODE-ban, nem is számonkérhető egyelőre, hiszen ehhez képest is a lehető legtöbbet próbálja hozzátenni az egyesület életéhez, még ha az időnként úgy tűnik, hogy csak féléggel történik.

A tervek között szerepelt a régiós központok létrehozása, a fesztiválok átszervezése. Ez utóbbinak az volt a célja, hogy minél több csoport mutakozhasson meg. Végül keletkezett egy olyan találkozó, ahol improvizációk alapján készülő életjátékokat mutattak be, és megrendeztek egy másik, írott szövegek alapján készülő fesztivált is. Egy harmadik, a *Lehetőségek Fesztiválja* is létrejött, ahova olyan csoportokat hívtak, akik még soha nem vehettek részt országos rendezvényen. Nekik előadásra és csoportra szabott kétnapos tréninget tartott Perényi Balázs, Keserű Imre és Tóth Miklós.

A zsűri megreformálására is szükség volt: az idősebb, rutinosabb szakemberek mellé fiatalokat hívtak. Úgy tűnik, ekkor már azt is tényként kezelik, hogy a zsűri egyszerre jó is és rossz is, hisz mindig lesz,

akinek kedvezőeket mond és lesz, akinek nem. Ám az, hogy olyan szakemberek értékeljék az előadásokat, akik a diákokra is, és nem csupán a produkciókra koncentrálnak, progresszívnek tűnt. Újra létrejött az ODE-tábor, amelyet a vezetőség fontosnak talált azért, hogy a diákok minél többféle látásmóddal, sok szakemberrel találkozzanak, ám a tagság számára nem ez lett a legfontosabb, hiszen a fesztiválnak sokkal korábbra nyúló hagyománya, tétje volt.

Az ODE-identitás erősítése fontos feladattá vált. Ezt szolgálta volna a különböző kedvezményekre jogosító ODE-kártya is, mely végül érdeklődés híján csak terv maradt.

A fesztiválok helyszíne továbbra is vita tárgya volt, miközben Dombóvár rendelkezésre állt, noha bizonyos régiók szempontjából az utaztatás nagyobb költségekkel járt, mint mások részéről.

A sok ötletelés ellenére ismét nehezzé vált az egyesület anyagi helyzete. A „humán erőforrás” is a végét járta, s az ODE életében először merült fel, hogy ekkora bizonytalanságban meg kéne szüntetni az egyesületet.

A képzések fontossága inkább csak beszédtema maradt, hiszen a műhelyek tették a dolgukat, nevelték a következő korcsoportot, és a mester-tanítvány viszonyból adódó stúdium az ODE képzésszervezésétől függetlenül is működött.

Az a jó fesztivál, ahol változás történik a csoport életében

Farkas Atilla⁴³ az ODE nyolcadik elnöke volt. Akkor vette át a szervezet vezetését, amikor az egyesület nagy bajban volt, és nem szerette volna veszni hagyni. Hajós Zsuzsától kezdve már olyan vezetők erősítik az egyesületet, s számolnak be az ODE éveiről, akik miközben diákszínjátók is voltak, már középiskolásként is hallottak az egyesületről.

Újabb probléma ütötte fel a fejét: a választmány tagjai számára – bár különböző régiókat képviseltek, ami önmagában nagyon dicséretes és körültekintő – problémát jelentett az ügyintézésben a fizikai távolság.

A *Lehetőségek Fesztiválja* tovább élt ebben a korszakban és a mentorált nyári táborok is megmaradtak. Farkas Atilla úgy gondolkodott, hogy a találkozókat mindenképpen meg kell menteni, hisz a legtöbb csoport ezért dolgozik egész évben, a diákoknak, csoportvezetőknek is fontos találkozási pontot jelent az országos rendezvény, ez az egyik legnagyobb értéke az egyesületnek.

A csoportok száma csökken ezekben az években, miközben gyanús, hogy sokkal többen tevékenykednek diákszínházi szektorban. Az ODE működése belterjessé válik, hiszen a jól bejáratott csoportok/műhelyek jelen vannak a rendezvényeken, ám sokan kiszorulnak, ez motivátlanságot eredményez. Az, hogy a választmány tagjai szinte minden régióban jelen vannak, segíthet a helyi identitást erősíteni, ráadásul olyan személyek ők, akik az adott időszakban meghatározók a diákszínjátás területén.

Farkas Atilla elmondása alapján a küldöttgyűlések állandó témájává vált a zsűrizésről és a díjazásokról szóló ventillálás. Miközben a legtöbb csoportnak a fenntartója felé el kell számolnia, és jól jön, ha egy oklevéllel térhet haza az adott fesztiválról, ez a versengés kontraproduktív a folyamat egészét tekintve. A szűk pályázati keretek a túlélést éppen meg tudták segíteni, az ügyvivő személy kapott némi jelképes összeget munkájáért, de továbbra is mindenki társadalmi munkában végezte dolgát.

A színház segít megőrizni emberi mivoltunkat

Sárosi Gábor⁴⁴ az ODE kilencedik elnökéként még mindig legfőképpen az egyesület megmentésével foglalkozott. Eljött az idő, amikor a vezető elutazott minden régióba, és megpróbálta összegyűjteni a helyi szintű problémákat, a diákszínjátás aktuális ügyeit. Úgy emlékszik vissza erre az időszakra, hogy Győr és Pécs igazán nyitott műhelyként nyilvánultak meg, ahol szerinte az utánpótlás nevelésnek különösen nagy gondot szentelnek.

⁴³ Egykori diákszínjátó, diákszínjátó-rendező, drámapedagógus

⁴⁴ Egykori diákszínjátó, diákszínjátó-rendező

A pénzügyi nehézségek korszaka tovább folytatódott, sok minden a látszatigéretnek szintjén maradt, a kapcsolatépítés egyre nehezebben ment. Az elnök által javasolt etikai kódex megosztotta a tagságot, végül nem látott napvilágot, de a minősítés és zsűrizés kérdése napirenden maradt. Egy évre a minősítéseket eltörölték, de ez sem működött.

A tagság az eddigieknél valamivel jobban képviseltette magát, járt közgyűlésekre, hogy érdemi dolgokról vitatkozzon. Az ODE arculata elkezdett változni, színesebb és vidámabb próbált lenni.

A folyton megújuló tagság, a diákság jelenléte vagy épp jelen nem léte ismét fennakadást jelentett. A középiskolások az előzmények ismeretének hiányában több fontos kérdésben nem biztos, hogy feltétlenül felelősségteljes döntést tudnak hozni, ám az általuk tapasztalt problémák és igényeik artikulálása végezt egyre fontosabbá válnak a megnyilvánulásai.

A képzéssel komolyabban kezdtek foglalkozni, de egyre problémásabbnak tűnt a tény, hogy fogynak a fesztiválra jelentkező csoportok.

Az ODE-táborról Sárosi Gábort azt mondta, hogy mivel sok-sok műhely szervez önállóan, évente tábor, így kevésbé lenne rá igény, ezért erre nem fektettek nagy hangsúlyt. Ellenben az EDERED-del újra felvették a kapcsolatot, és 2017-ben magyar diákok is részt vehettek Dániában, az aalborgi találkozón.

Legyen mindez a kulturális alapellátás része

Tóth Zoltán⁴⁵ vezetésével elérkeztünk a jelenbe. Az ODE tizedik elnökeként a múltból táplálkozva immár negyedik éve vezeti az egyesületet és 2017 óta sok minden változott a szervezet háza táján.

Mesélve diákszínjátszós éveiről kiderült, hogy egykori csoportvezetője, Leszkovszki Albin nem színészeket nevelt, hanem a közösségi identitás megeremelésére sarkallta őket.

Az interjú alapján körvonalazódik, hogy a regionális találkozók egészségtelennek élték meg a versenyjelleg miatt.

Az ODE jelenlegi elnöke önálló véleményt formál a zsűriről, amelynek a mindenkori meglátásai fontosak, de mégiscsak egy a sok közül, és ezt helyén kell tudni kezelni csoportvezetőként is, és a diákoknak is (vezetőjük által).

Végleg kiderül az ODE-ről, hogy ez extrém társadalmi munka az elnök részéről.

Mérföldkőnek bizonyult a szervezet életében, hogy sikerül olyan forrásokhoz jutni, amelyek nem lenullázzák a tevékenységet, hanem a jövőre nézve is biztatóak.

Ismét kezdetét vette az egyesületen belül a munkamegosztás: minden területnek van önálló felelőse. Az RDT-kről⁴⁶ készülnek írások, melyek a Kaposi László által szerkesztett Drámapedagógiai Magazinban⁴⁷ is megjelennek.

A választmányi tagok között szinte minden régió képviselteti magát továbbra is.

Bár a versenyjellegét annyi év után még mindig nem sikerült teljesen kiiktatni, az egyesület e téren is igyekszik innoválni.

Tóth Zoltán az első elnök, aki fontosnak találta hangsúlyozni, hogy a választmánnyal közösen hoznak döntéseket, miközben értelemszerűen a felelősség a mindenkori vezető vállán nyugszik.

A fesztivál fejlesztéséről folyó gondolkodás nem állt meg. Az Országos Diákszínházi Fesztivál⁴⁸ és az Országos Diákszínjátszó Találkozó⁴⁹ kétféle lehetőséget is biztosít a csoportok számára. Sőt, hosszútávon az a terv, hogy az ODT valójában egy tábor legyen a csoportok számára, ahol együtt alkothatnak a résztvevők. Valamint az is cél, hogy a regionális rendezvényeket befogadják a nemzeti színházak.

A feladatkörök ismét növekednek, hiszen a fesztivál mint érték megtartásán túl az ODE-tábor ismét létrejött, többféle programlehetőséget kínálva. A kommunikáció végezt a honlapok is frissültek (egy ál-

⁴⁵ Egykori diákszínjátszó, rendező, drámapedagógus

⁴⁶ Regionális Diákszínjátszó Találkozó

⁴⁷ A DPM 59. és 63. száma teljes egészében a diákszínjátszással foglalkozik.

⁴⁸ Rövidítése: ODF

⁴⁹ Rövidítése: ODT

talános és egy kifejezetten a fesztiválra koncentrálva). Kisfilmek és videóportrék készültek az identitás-képzés újjáélesztése végett. A YouTube-csatorna, Facebook- és Instagram-oldal működtetése is bekerült a feladatok közé. A képzések akkreditációja kezdetét vette. Mindezekre azért van szükség, hogy a tagság lássa, hogy az ODE él és virul, érdemesnek találják arra, hogy ismét csatlakozzanak a szervezethez, aktivizálják magukat, csoportjaikat a vezetők, s hogy újra virágozzék a hazai diákszínjátszás.

Összevetés

A Jászay Tamás által a jelenlegi és a kilenc egykori elnökkel készített – minden esetben szándékoltan – félig strukturált interjúk lehetőséget adnak számos folyamat nyomon követésére. A jelen írás folytatásában szereplő táblázatok, rövid magyarázatok ezzel a céllal jöttek létre. (Természetesen nem feledjük, hogy a visszaemlékezés mint forrás számos szubjektív elemet tartalmazhat.)

Választmányi munkamegosztás, elnöki feladatok

A civil szervezet elnöke társadalmi munkában látja el feladatait, legtöbbször a választmány tagjai is, s mindannyian másod- vagy sokadik állásban végzik mindezt. Ez az ODE születésekor és ma sincs másként. Noha látható, hogy voltak korszakok, melyek során egy-egy ügyvivőt az egyesület meg tudott fizetni. Az elnökök másként számoltak be a vezetői feladatokról: egyesek aktívabban bevonták a választmányt is ebbe a tevékenységbe, mások több terhet vállaltak magukra. Négy esetben kifejezetten hangsúlyozták a vezetők, hogy a munkamegosztás tűnt leginkább célravezetőnek.

Az ODE tevékenységi körei

Az alábbi táblázatból is látható, hogy minden vezetés alatt a fesztivál működtetése, a pályázatírás/forráskezelés és az adminisztráció a legfontosabb. Az, hogy épp melyik feladat élvezett elsőbbséget, egyfelől a pénzügyi lehetőségekből is fakadt, másrészt a humánerőforrás végességéből is eredt. Ezt követik a táborok és a módszertani képzések igénye, melyek hullámmal lendülettel valósultak meg az évek során, a kommunikáció pedig láthatóan egyre sokrétűbbé vált.

ODE elnökeinek nézetei a választmányi munkamegosztásról, az egyesület tevékenységi köreiről										
		ODE tevékenységi köre								
	Választmányi munkamegosztás	fesztivál	módszertani képzések, tréningek	tábor	kommunikáció	nemzetközi kapcsolatok	pályázatírás	adminisztráció	videódokumentáció	szervezetfejlesztés
Kaposi	X	X	X				X	X		
Illés	X	X	X	X		X	X	X	X	
Keresztúri		X	X	X	Diákszínház, Gubancok tv műsor		X	X		
Vidovszky		X			Diákszínház, Szóbazár tv műsor, reggeli műsor, Pesti Est	X	X	X		X
Gyombolai		X		X			X	X		
Golden	X	X	X		diakszinhaz.hu		X	X		X
Hajós		X		X			X	X		
Farkas		X		X			X	X		
Sárosi		X			honlap, facebook	X	X	X		

Tóth	X	X	X	X	Facebook, Instagram, honlap, írásos dokumentáció a fesztiválok- ról	X	X	X	X	X
------	---	---	---	---	--	---	---	---	---	---

Forrásteremtés

Egy egyesület életében az egyik legnehezebb feladat a forrásteremtés. Az alábbi táblázatban is látható, hogy folyamatosan változott a szervezet anyagi helyzete. Az első időszakban a diákok a díjak mellett még pénzjutalomban is részesülhettek. Máskor az is kérdés volt, hogy egy-egy csoport miből fog utazni a fesztiválra. (És volt olyan időszak, amikor még az is felmerült, hogy az ODE-t meg kellene szüntetni.) Golden Dániel elnöksége idején sikerült először elérni, hogy legalább egy ember ügyviteli munkájáért félállást biztosítsanak.

Manapság az egyesület kiszámíthatóbb forrásokkal, biztosabban tud létezni, de nagy kérdés, vajon ez meddig lehetséges.

ODE elnökeinek nézeti forrásteremtésről, megfizethető munkaerőről			
	biztos pénzügyi forrás	bizonytalan pénzügyi forrás	megfizethető munkaerő
Kaposi László		X	
Illés Klára	X		
Keresztúri József		X	
Vidovszky György	X		
Gyombolai Gábor		X	
Golden Dániel	X		X
Hajós Zsuzsa		X	
Farkas Atilla		X	X
Sárosi Gábor		X	
Tóth Zoltán	X		X

Szakmai aktivitás, fluktuáció

Az egyesület létrejötte utáni néhány évben kifejezetten nagy szakmai aktivitásról számoltak be az elnökök, ezt a közeget erős lendület és tettvágy jellemezte. Később, amikor már körvonalazódott a szervezet működése, kitaposott utakon járt, a frissesség alábbhagyott, pénzügyileg kiszámíthatatlan korszakok váltották egymást, a fesztiválokat egyes esetekben nem csak pozitív hangulat jellemezte. Majdnem minden interjú során felmerült mint probléma a folyamatosan megújuló tagság, vagyis a diákok cserélődése. Mindez nem csak a színjátszókra jellemző, de a vezetőségi tagokra is. Míg az első években aluról jövő kezdeményezésként működött az egyesület, s jöttek létre újabb és újabb tevékenységei, úgy a későbbi korcsoportok kész helyzetbe csöppentek bele, ezt kívülről kapott feltételrendszerként értékelhették, és

emiatt el is távolodhattak a szervezettől. A nagy többség inkább a saját csoportjára, műhelyére koncentrált – nehéz volt mindebből kilátni, országos szinten gondolkodni. Ebben az időszakban tudott volt, hogy vannak diákszínjátszó csapatok, a jelentkező csoportok száma mégis csökkent, az egyes régiók munkája kiegyenlítetlenek látszott.

Manapság az ODE tagságának aktivitása ismét – jelentős mértékben – növekszik.

Utánpótlás-nevelés

Az ODE életében az utánpótlás-nevelés **kettő területet is jelent:**

- másrészt jelenti a diákválasztmányt is, akik már színjátszóként a szervezet közelében segíti a működést, ez potenciált jelent a későbbi vezetésre nézve. Az ODE eddigi működésének középső szakaszában sikerült ezt jól felépíteni, Hajós Zsuzsa esetében;
- harmadrészt már azokat a szakembereket jelenti, akik később ebben a szakmában maradtak mint diákszínjátszó-rendezők vagy színházi nevelési szakemberek. Mindez már a harmadik vezetés során megmutatkozik, tudatossá mégis a ODE harmadik szakaszában válik.

Fesztiválfejlesztés

Változó, hogy egy-egy elnök a minden évben megszervezésre kerülő rendezvényről versenyként vagy fesztiválként tesz-e említést. Nagyjából 10 év elteltével már kimondottan azért harcol a vezetőség, hogy a fesztivál verseny jellege csökkenjen, megszűnjön. Ez összefügg a műhelyek különbözőségével, a zsűri véleményével, az előadások minőségével.

Lássuk, milyen fejlesztési lehetőségeket találtak ki a fesztiválok fejlesztésének érdekében:

- volt egy korszak, amikor két országos rendezvény is működött (művészeti, nem művészeti), ahova 20 helyett 40 csoport is eljuthatott;
- kvótarendszerrel is próbálták már csitítani a kedélyeket;
- az egyik évben a minősítéseket is eltörölték;
- a fesztiválhelyszín változtatása a frissítést és színházi körülmények megteremtését szolgálta;
- a programokkal tarkított rendezvény ismét arra hivatott, hogy a csoportok együtt eltöltött ideje tartalmasan teljen, egymás előadásainak megnézésén túl is (koncertek, improvizációs programok stb.);
- volt olyan időszak is, amikor három országos rendezvény lebonyolítására került sor, ezzel is elősegítve azt, hogy minél több csoport tudjon megmutatkozni;
- végezetül kialakult az ODF és ODT rendszere

A jelenlegi elnök továbbra is két fesztiválról mesélt, ám az egyikről fesztivál jellegű eseményként számolt be, a másiktól pedig úgy, hogy hosszútávon táborként működne, ahol a résztvevők közös alkotási folyamatban vehetnének részt.

Úgy tűnik, a fesztiválfejlesztés az ODE esetében egy folyamatos dinamikában lévő kreatív tevékenység, mellyel az egyesület igyekszik az adott időszaknak megfelelő új formákat kidolgozni.

Zsűri

A zsűriről való gondolkodás szintén érzékeny terület az egyesület életében. Az első két elnök pozitívan számol be az értékelők munkájáról, sőt hozzáteszik, hogy a csoportvezetők, diákok kifejezetten kíváncsiak voltak a véleményekre, várták munkájukról a szakmai visszacsatolást, ám az idő előrehaladtával szinte minden esetben az ebből adódó feszültséget az elnökségnek kellett csitítania. Továbbá két elnök számol be semlegesen a zsűri tevékenységéről. Előfordult az is, hogy a tapasztalt zsűri mellé fiatalokat hívtak. Majd ezzel kapcsolatban megszületett a hasznosnak tűnő gondolat (ma is ez érvényesül sok helyen), hogy mindenképpen olyan szakemberek értékeljék az előadásokat, akik a diákokra is figyelnek,

nem csupán a produkciókra, s mindezt alapul véve építő kritikát fogalmaznak meg. A legfrissebb vélemény szerint a csoportvezetőnek is felelősséget szükséges vállalnia ebben a helyzetben, érdemes beszélgetni a diákokkal, mire számíthatnak a zsűrizés során és később érdemes közösen is elemezni azt, amit hallottak.

ODE elnökeinek nézeti rendezvényeiről, zsűriről				
	rendezvényről versenyként fogalmaz	rendezvényről találkozóként, fesztiválként fogalmaz	zsűri visszajelzését pozitívan fogadták, igényelték	zsűri visszajelzését negatívan fogadták
Kaposi László		X	X	
Illés Klára	X		X	
Keresztúri József		X		X
Vidovszky György	X			X
Gyombolai Gábor		X		
Golden Dániel	X			X
Hajós Zsuzsa		X	X	X
Farkas Atilla		X		X
Sárosi Gábor		X		X
Tóth Zoltán		X	X	X

Csapatok működése: amatőr/műkedvelő

Már az első beszélgetés során kiderült, hogy a fesztiválokra *amatőrök* és *műkedvelők* is jöttek. Így az első pillanattól kettéválik a határozott színházi elképzelésekkel dolgozók és a színházi formanyelvet eszközként használók köre. Nem csoda, hogy a későbbiekben éles ellentétek mutatkoznak a zsűrizések és minősítések során. Ez szintén feszültségforrást jelentett, melyre a fesztiválok fejlesztésének keretei közt próbáltak megoldást találni. Kisvártatva tovább nyílt ez az olló, amikor a művészeti iskolák felbukkantak. Manapság pedig látható, hogy különböző régiókban kialakult műhelyek vezetőikkel és/vagy intézményeikkel a meghatározóak. Mindez továbbra is összefüggésben lehet a motiváció kérdésével. Egyes korszakok diákszínházi műfajainak sajátosságaira fény derült, ám ez csak az első három elnök beszámolójában került említésre.

Identitásképzés

Az ODE alapítása pillanatában azonos volt tagságával, vezetőségével. Nem volt szükség rá, hogy arról beszéljessenek, mit jelent a diákszínházi játék, a fesztiválokra résztvevőknek mi közük az egyesülethez. Csak miután az ötletek hagyománnyá váltak, s újabb diákszínházi generációk nőttek fel, derült ki, hogy nekik már kevesebb közük van az ODE-hoz, hiszen örökölték mindent annak működéséből. Vidovszky

György vezetése idején – amikor több sajtóorgánumban is megnyilvánulhatott a szervezet – derült ki, hogy definiálni kell, pontosan mit is jelent a diákszínjátszás, miben hasonlít és különbözik például a kőszínháztól. Aztán a következő elnök már jelzi, hogy az „odézás” fogalommá vált, de a közösségi identitásképzést, a „mi-tudat” építését folytatni kellett. A diákszínjátszás fogalma tovább tisztázódik: *értelmi, érzelmi életre nevelő tevékenység*, a személyiségfejlesztést továbbra is megcélozva, miközben tény, hogy megjelenési formájában esztétikai minőséget is képvisel. Innentől kezdve minden vezető fontos feladatának érzi, hogy ezt az identitást próbálja a tagságban megtartani, visszahozni, újjáéleszteni. Az, hogy minden régióból bekerül egy-egy választmányi tag, jó megoldásnak tűnik, hozzájárult a helyi identitás erősödéséhez.

Összegzés

Az Országos Diákszínjátszó Egyesület működésének áttekintése nem érhet itt véget, hiszen az elnökök szubjektív nézőpontján túl érdemes volna további forrásokat felkutatni, hogy mélyebben megérthessük a szervezet (valódi) dinamikáját. Ezekben a beszélgetéseken keresztül több esetben úgy látszódnak, hogy az egyéni vállalásokat, a szívós és kitartó vezetői munkát csak szélmalom-harcnak élték meg időnként az elnökök, ám az egyesület életét tekintve hosszútávon ez mégis a szervezet sikertörténetét jelenti. Bukatókon és diadalokon keresztül sikerült számos értékre, megoldásra rájönni, és ehhez minden eddigi vezető pozitív és negatív élményei egyaránt hozzátettek. 2020-ban 31 éves az ODE és úgy tűnik, nagyon is él és virul. Bízunk benne, hogy sikerül még hosszú éveken át továbbörökíteni, alakítani, jobbítani a ránk maradt hagyományokat!